

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

1959 – 50 - 2009

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ

της προσφυγής αριθ. 2209/08

που κατατέθηκε από τον **È È**

κατά της Ελλάδας

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας στις 24 Σεπτεμβρίου 2009 σε τμήμα αποτελούμενο από τους:

Nina Vajić, *πρόεδρος,*

Χρήστο Ροζάκη,

Khanlar Hajiyev,

Dean Spielmann,

Sverre Erik Jebens,

Giorgio Malinverni,

Γιώργο Νικολάου, *δικαστές,*

και τον André Wampach, *αναπληρωτή γραμματέα τμήματος.*

Λαμβάνοντας υπόψη την πιο πάνω αναφερόμενη προσφυγή που κατατέθηκε στις 24 Δεκεμβρίου 2007,

Λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν από την εναγόμενη κυβέρνηση και εκείνες που κατατέθηκαν σε απάντηση από τον προσφεύγοντα,

Αφού διασκέφθηκε, εκδίδει την ακόλουθη απόφαση:

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Ο προσφεύγων, κ. **È È**, είναι έλληνας υπήκοος, ο οποίος έχει γεννηθεί το 1969 και κατοικεί στο Ερμίτσι Καρδίτσας. Εκπροσωπείται ενώπιον του Δικαστηρίου από τον κ. Δ. Παρασκευόπουλο, δικηγόρο Αθηνών. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, την κυρία Ο. Πατσοπούλου, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου

του Κράτους, και την κυρία Ζ. Χατζηπαύλου, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

A. Οι συνθήκες της υπόθεσης

Τα πραγματικά περιστατικά, όπως εξετέθησαν από τους διαδίκους, μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

Στις 11 Δεκεμβρίου 2000, η ανώνυμη εταιρία Σ. κατέθεσε ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Καρδίτσας μία αγωγή αποζημίωσης κατά του προσφεύγοντος.

Στις 29 Ιανουαρίου 2002, το Μονομελές Πρωτοδικείο Καρδίτσας απέρριψε την αγωγή (απόφαση αριθ. 23/2002).

Στις 12 Ιουλίου 2002, η αντίδικος άσκησε έφεση.

Στις 16 Ιουλίου 2004, το Εφετείο Λάρισας εξαφάνισε την απόφαση αριθ. 23/2002 και έκανε εν μέρει δεκτή την αγωγή (απόφαση αριθ. 585/2004).

Στις 15 Σεπτεμβρίου 2004, ο προσφεύγων κατέθεσε αίτηση αναίρεσης. Κατά την κατάθεση της αίτησης αναίρεσης στην γραμματεία του Εφετείου Λάρισας, αυτή έφερε μόνον την υπογραφή της δικηγόρου Μ.Κ., μέλους του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών. Σύμφωνα με την ερμηνεία των άρθρων 44 και 54 § 4 του Κώδικα περί Δικηγόρων από τον Άρειο Πάγο, η αίτηση αναίρεσης, η οποία κατατίθεται ενώπιον του δικαστηρίου αυτού στην γραμματεία των Εφετείων εκτός εκείνων της Αθήνας και του Πειραιά, πρέπει υποχρεωτικά να είναι υπογεγραμμένη από έναν δικηγόρο εγγεγραμμένο στον τοπικό σύλλογο του αρμοδίου δικαστηρίου.

Στο υπόμνημά του που κατατέθηκε στις 15 Σεπτεμβρίου 2004, ο προσφεύγων υποστήριξε ότι ο ερμηνευτικός κανόνας των άρθρων 44 και 54 § 4 του Κώδικα περί Δικηγόρων ήταν υπερβολικά τυπολατρικός, αφού δεν εξυπηρετούσε κάποιο δημόσιο συμφέρον, αλλά μόνον τα συνδικαλιστικά συμφέροντα των εγγεγραμμένων στους τοπικούς συλλόγους δικηγόρων. Ο προσφεύγων σημείωσε, επιπλέον, ότι η υποχρέωση αυτή ήταν αντίθετη προς τα άρθρα 20 του Συντάγματος και 6 § 1 της Σύμβασης και, ειδικότερα, προς το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο.

Στις 11 Ιουνίου 2007, ο Άρειος Πάγος κήρυξε την αίτηση αναίρεσης απαράδεκτη. Το ανώτατο δικαστήριο έκρινε ότι, από τον συνδυασμό των άρθρων 44 και 54 § 4 του Κώδικα περί Δικηγόρων, προέκυπτε ότι:

«Ο δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω μπορεί να υπογράψει την αίτηση αναίρεσης και να παρασταθεί ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου. Εν τούτοις, δεν έχει το

δικαίωμα να καταθέσει την αίτηση αναίρεσης στην γραμματεία Εφετειών άλλων από τα Εφετεία της Αθήνας και του Πειραιά, παρά μόνον εφόσον συμπράττει με ένα δικηγόρο εγγεγραμμένο στον τοπικό σύλλογο του αρμοδίου δικαστηρίου. Ο κανόνας αυτός δεν είναι αντίθετος ούτε προς το άρθρο 20 § 1 του Συντάγματος, το οποίο εγγυάται γενικώς το δικαίωμα σε δικαστήριο, ούτε προς το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο καθιερώνει το δικαίωμα σε μία δίκαιη δίκη. Πράγματι, τα Κράτη-μέλη [της Σύμβασης] δεν εμποδίζονται να υπαγάγουν την άσκηση ενός ενδίκου μέσου σε ορισμένους όρους (...). Εν προκειμένω, (...) η κατάθεση της αίτησης αναίρεσης είναι μία διαδικαστική πράξη που πάσχει ακυρότητα, παρά το γεγονός ότι η [Μ.Κ.] ήταν δικηγόρος παρ'Αρείω Πάγω, όπως προβάλλει ο αναιρεσείων. Κατά συνέπεια, η αίτηση αναίρεσης δεν κατατέθηκε νομότυπα και οι αιτιάσεις του αναιρεσείοντος οι ελκόμενες από τα άρθρα 20 § 1 του Συντάγματος και 6 § 1 της Σύμβασης πρέπει να απορριφθούν.» (απόφαση αριθ. 1332/2007)».

Η απόφαση αυτή καθαρογράφηκε και θεωρήθηκε στις 19 Ιουλίου 2007.

B. Το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο και η πρακτική

Το άρθρο 20 του Συντάγματος ορίζει:

«1. Καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ'αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει.

2. Το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερομένου ισχύει και για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του.

Οι εφαρμοστέες διατάξεις του Κώδικα περί Δικηγόρων (νομοθετικό διάταγμα 3026/1954) έχουν ως εξής:

Άρθρο 44

«Ο Δικηγόρος έχει το δικαίωμα να ασκή το λειτούργημα αυτού εν τη περιφέρειά του Συλλόγου ούτινος είναι μέλος (...), απαγορεύεται όμως αυτό να δικηγορή εις δικαστήρια εκτός της περιφέρειάς του Συλλόγου εδρεύοντα (...).»

Άρθρο 54 § 4

«Ο παρ' Αρείω Πάγω Δικηγόρος δικαιούται να παρίσταται και να ενεργή τας σχετικές διαδικαστικές πράξεις ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου, ενώπιον του Εφετείου Αθηνών, Πρωτοδικείου Αθηνών και Πειραιώς (...), δικαιούται δε προσέτι να παρίσταται ενώπιον των Δικαστηρίων του Κράτους εν συμπράξει όμως πάντοτε μετά Δικηγόρου διατελούντος παρά τοις Δικαστηρίοις τούτοις.»

Σύμφωνα με την παγιωμένη νομολογία, οι δικηγόροι στον Άρειο Πάγο δεν μπορούν να ενεργούν νομίμως τις διάφορες διαδικαστικές πράξεις εκτός της περιφέρειας του Συλλόγου της Αθήνας και του Πειραιά, παρά μόνον εφόσον συμπράττουν με ένα δικηγόρο εγκατεστημένο στην περιφέρεια του δικαστηρίου υποδοχής. Η παραγνώριση του κανόνα αυτού επιφέρει την ακυρότητα της εν λόγω διαδικαστικής πράξης. Το ανώτατο δικαστήριο υποχρεούται να εξετάσει το ζήτημα αυτό αυτεπαγγέλτως και να κηρύξει την πράξη απαράδεκτη χωρίς να λαμβάνει υπόψη η ενδεχόμενη ζημία που υπέστη ο αντίδικος (ΑΠ 786/2003, 284/2005, 1332/2007, 368/2007, 819/2008). Εξάλλου, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι ο κανόνας αυτός δεν είναι αντίθετος ούτε προς το άρθρο 20 § 1 του Συντάγματος ούτε προς το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, δεδομένου ότι τα Κράτη είναι ελεύθερα να θέτουν περιορισμούς στις προϋποθέσεις του παραδεκτού των ενδίκων μέσων (ΑΠ 1332/2007).

ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ

Επικαλούμενος το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, ο προσφεύγων παραπονείται για μία παραβίαση του δικαιώματός του πρόσβασης σε δικαστήριο.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Ο προσφεύγων παραπονείται ότι η απόρριψη της αίτησης αναίρεσής του ως απαράδεκτης, για τον λόγο ότι, κατά την κατάθεσή της στην γραμματεία του Εφετείου Λάρισας δεν είχε υπογραφεί από δικηγόρο εγγεγραμμένο στον τοπικό σύλλογο, προσέβαλε το δικαίωμά του πρόσβασης σε δικαστήριο. Επικαλείται το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, του οποίου το εφαρμοστέο τμήμα έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσις του δικασθεί δικαίως υπό δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...))»

Η Κυβέρνηση επικαλείται την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Arras κατά Ελλάδας* (αριθ. 36091/06, 4 Δεκεμβρίου 2008) που χειρίστηκε μία παρόμοια περίπτωση. Υπογραμμίζει ότι τόσο οι εφαρμοστέες νομικές διατάξεις όσο και η σχετική νομολογία του Αρείου Πάγου είναι σαφείς, γνωστές και απόλυτα προβλέψιμες. Ο προσφεύγων, εκπροσωπούμενος από ένα δικηγόρο της επιλογής του, γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει τις διατυπώσεις για την κατάθεση μιας αίτησης αναίρεσης, καθώς και τις συνέπειες της μη τήρησης των διατυπώσεων αυτών. Τα άρθρα 44 και 54 § 4 του Κώδικα περί Δικηγόρων έχουν ως σκοπό να παρέξουν ένα μεγάλο οικονομικό κίνητρο στους δικηγόρους και να τους ενθαρρύνει να εγκατασταθούν και να ασκήσουν το λειτούργημά τους σε δικαστικές περιφερειακές, οι οποίες είναι μικρές ή απομονωμένες. Η υπερβολική συγκέντρωση των δικηγόρων στα μεγάλα αστικά κέντρα θα είχε ως αποτέλεσμα να αποστερήσει από τις υπηρεσίες των δικηγόρων τους κατοίκους των περιφερειών που είναι απομονωμένες και απομακρυσμένες από τα κέντρα αυτά, γιατί η πρόσβαση στις υπηρεσίες αυτές θα ήταν δυσχερής και οικονομικά ασύμφορη. Μία ενδεχόμενη άρση αυτών των «εδαφικών περιορισμών» θα επέβαλε ένα δυσανάλογο οικονομικό βάρος στον διοικούμενο. Αν το σύνολο της χώρας αποτελούσε μία μοναδική δικαστική περιφέρεια, οι οικονομικά ισχυρές εταιρίες δικηγόρων θα μονοπωλούσαν την παροχή δικηγορικών υπηρεσιών σε βάρος εκείνων που είναι εγγεγραμμένοι στους περιφερειακούς συλλόγους.

Επιπλέον, η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι, μετά την κατάθεση της αίτησης αναίρεσης στην γραμματεία του δικαστηρίου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, οι άλλες διαδικαστικές πράξεις ενώπιον του Αρείου Πάγου, όπως η κατάθεση υπομνημάτων και προτάσεων, μπορούν να πραγματοποιηθούν από τον δικηγόρο παρ'Αρείω Πάγω, ο οποίος είναι μέλος του δικηγορικού συλλόγου της Αθήνας. Ο δικηγόρος που είναι εγγεγραμμένος στον τοπικό δικηγορικό σύλλογο απλώς «νομιμοποιεί» την παρέμβαση του δικηγόρου, ο οποίος επελέγη από τον διοικούμενο για την κατάθεση της αίτησης αναίρεσης, αλλά είναι αυτός ο τελευταίος δικηγόρος που έχει την πλήρη ευθύνη για την σύνταξη των λόγων αναίρεσης.

Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι τα μέτρα που έχουν ληφθεί από την κυβέρνηση σχετικά με την αποκέντρωση του δικηγορικού επαγγέλματος δεν αφορούν την παρούσα υπόθεση και τα επιχειρήματα της Κυβέρνησης δεν έχουν οποιαδήποτε σχέση με την παραβίαση του άρθρου 6. Η Κυβέρνηση δεν διευκρινίζει ποιες είναι οι «οικονομικά ισχυρές εταιρίες δικηγόρων» και αγνοεί το γεγονός ότι το δικηγορικό λειτούργημα δεν συνοψίζεται σε μία δραστηριότητα που έχει μόνον κερδοσκοπικό χαρακτήρα.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το «δικαίωμα σε δικαστήριο», του οποίου το δικαίωμα πρόσβασης είναι μία ιδιαίτερη όψη, δεν είναι απόλυτο και προσφέρεται σε σιωπηρά αποδεκτούς περιορισμούς, ειδικότερα σε ό,τι αφορά τις προϋποθέσεις του παραδεκτού ενός ενδίκου μέσου, διότι αυτό, από την ίδια τη φύση του, καλεί για μία ρύθμιση από το Κράτος, το οποίο διαθέτει προς τούτο κάποια διακριτική ευχέρεια. Εν τούτοις, οι περιορισμοί αυτοί δεν μπορούν να εμποδίζουν την ανοικτή πρόσβαση σε ένα άτομο κατά τρόπο ή σε βαθμό ώστε το δικαίωμά του για ένα δικαστήριο να θίγεται στην ίδια την ουσία του. Τέλος, οι περιορισμοί αυτοί συμβιβάζονται με το άρθρο 6 § 1 μόνον εφόσον τείνουν σε έναν νόμιμο σκοπό και εφόσον υπάρχει εύλογη σχέση αναλογίας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Edificaciones March Gallego S.A. κατά Ισπανίας*, 19 Φεβρουαρίου 1998, § 34, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-I).

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επίσης ότι στην πιο πάνω αναφερόμενη υπόθεση *Arras κατά Ελλάδας*, έκρινε ότι οι κανόνες που έχουν καθιερωθεί από τα άρθρα 44 και 54 § 4 του Κώδικα περί Δικηγόρων και που επιβάλλουν στον διοικούμενο, ο οποίος επιθυμεί να εκπροσωπηθεί από δικηγόρο ενός άλλου συλλόγου, να διορίσει ένα δικηγόρο εγγεγραμμένο στον τοπικό σύλλογο, ήταν σαφείς και προσβάσιμοι και επεδίωκαν έναν σκοπό δημοσίου συμφέροντος, ήτοι την ενθάρρυνση των δικηγόρων να εγκατασταθούν και να ασκήσουν το επάγγελμά τους σε λιγότερο προνομιούχες περιοχές. Έκρινε επίσης ότι δεν φαινόταν παράλογο να τιμωρούνται δια της ακυρότητας οι πράξεις που πραγματοποιούνται από έναν λειτουργό της δικαιοσύνης κατά παράβαση των κανόνων εδαφικής αρμοδιότητας, πολύ περισσότερο αφού επρόκειτο για μία πρακτική που εφαρμόζεται σε ορισμένα Κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, κατά την κατάθεση της αίτησης αναίρεσης του προσφεύγοντος στην γραμματεία του Εφετείου Λάρισας, αυτή ήταν υπογεγραμμένη από μία μόνον δικηγόρο, μέλος του δικηγορικού συλλόγου της

Αθήνας. Ο Άρειος Πάγος κήρυξε την αίτηση αναίρεσης απαράδεκτη για τον λόγο ειδικότερα ότι, αν και ο δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω μπορεί να υπογράψει την αίτηση αναίρεσης και να παρασταθεί ενώπιον του δικαστηρίου αυτού, δεν του επιτρέπεται να καταθέσει την αίτηση αναίρεσης στην γραμματεία των Εφετείων εκτός εκείνων της Αθήνας και του Πειραιά, εκτός αν συμπράττει με έναν δικηγόρο εγγεγραμμένο στον τοπικό δικηγορικό σύλλογο του αρμοδίου δικαστηρίου.

Το Δικαστήριο δεν βλέπει λόγο να αποστεί στην παρούσα υπόθεση από το συμπέρασμά του στην υπόθεση *Arras*.

Έπεται ότι η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της τελευταίας.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο, ομόφωνα,

Κηρύσσει την προσφυγή απαράδεκτη.

(υπογραφή)

André Wampach

Αναπληρωτής Γραμματέας

(υπογραφή)

Nina Vajić

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 16 Νοεμβρίου 2009

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουτσόπουλος